

MÜSLÜMAN ÇOCUKLARIN AHİRETTEKİ DURUMLARI

- The Position of Muslim Children in the Hereafter -

Ahmet TAŞDEMİR

Sakarya Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü

Yüksek Lisans Öğrencisi

Abstract *The religious state of children is a comprehensive topic. This has been studied in the books not specifically but roughly. To the matter in hand, as one of the matters, deaths of children have left very deep impressions on people. As a natural state of this, people are curious about the situation of the children in the afterlife. Both to satisfy the people's curiosity and to console the people's deep sadness, this subject protected its importance in the agenda since the Prophet peace be upon Him period. Muhammed el-Birgivi may Allah's mercy be upon Him specified that children of Prophets', muslims and polytheists are heavenly (it is believed that they will be in the heaven in the afterlife).*

Key words: *Afterlife (Aakhirah), Birgivi, Children, Death.*

Giriş

Ne kadar doğum mukadderse ölüm de o kadar mukadderdir. Zaten yüce kitabımız “her nefis ölümü tadacaktır”¹ buyurmakta. Dünyaya gelişimiz isteğimize bağlı olmadığı gibi ölümümüz de isteğe bağlı değildir. Ölüm ve ötesi diyebileceğimiz kabir ve ahiret âlemi hakkında insan aklı devamlı bir merak içerisindedir.

İnsan duygularının en sarsıcı bir şekilde etkilendiği ölümler, her zaman yaşlılara veya hastalara isabet etmemektedir. Tarihte ve günümüzde de değişik sebeplerden dolayı çok küçük yaşta çocuk ölümleri olmuştur ve halen olmaktadır. İnsandaki şefkatin zirvede olduğu çocuk hususunda elbette ki ölüm sonrası konusunda sorular üretmekte olan akıl çocukların ahiretteki durumları hakkında da birçok sorular üretmiştir.

Ayrıca çocukların ölümleri ile gelen ayrılıktan dolayı anne ve babaların çocuklarını sevmek ve onları okşamak gibi latif bir zevkten mahrum kalmalarının oluşturacağı elemi hafifletmek için bir teselli kaynağına ihtiyaç duyulmaktadır.

¹ Âli İmran, 3/185.

Bundan olayıdır ki Asr-ı Saadette ölen çocuklarının durumlarını soran sahabeleri görmekteyiz.²

Biz bu makalemizde buluşa ermeden ölen Müslüman çocukların ahiretteki durumlarını Muhammed el- Birgivi'nin (ö.981/1573) *Risâle fî ahvâli etfâli'l-müslimîn* adlı eseri üzerinden değerlendirmeye çalışacağız. Bu çalışmamızı konuya genel bir girişten sonra buluşa ermeden ölen Müslüman çocukların ehl-i cennet olması başlığı altında Peygamber çocukları, Müslüman çocukların cennet ehlinde olması ve müşrik çocukların durumu alt başlıklarında inceleyip en sonunda da genel bir değerlendirmede bulunacağız.

Bizim daraltarak ele alacağımız konunun bütünü olan çocukların dini konumu meselesi çok boyutlu bir özelliğe sahiptir.³ Bu konu kelim, usul-i fıkıh, tefsir ve hadis kitaplarında yer almıştır. Müstakil olarak ele alınıp işlenmekten ziyade kitaplarda veya risalelerde araya serpiştirilmiştir. Mesela konu, kelim ve usul kaynaklarında akıl, teklif, kaza-kader, va'd-va'id, ta'dil- tecvîr, şefa'at, kabir suali ve hayatı, cennet ve cehennem ehlinin kimlerden oluştuğu gibi geniş bir yelpazede değerlendirilmiştir.⁴

Yukarıda da ifade ettiğimiz gibi şefkatin doruk noktası olan çocuklar konusunda kalbi yaralı olanların ve insanda güçlü olan merak duygusu sebebiyle Hz. Peygamber döneminden itibaren bu konu gündemde kalmıştır. Hz. Hatice validemizin eski eşinden olan ve cahiliye döneminde vefat eden çocuklarının durumlarını sorması, Hz. Aişe'nin Resulullah'a müşrik ve Müslüman çocuklarının durumunu sorması⁵ gibi birçok sahabe de bu konuda sorular sormuşlardır.

Bu konu gerek Asr-ı Saadette gerek sonraki yıllarda gerekse de günümüzde canlı bir şekilde durmaktadır. Asr-ı Saadette soruların sorulduğuna yukarıda kısaca değinmiştik. Sonraki dönemlerde Haricilerden bir gurup, müşriklerin çocuklarının hükmünün babalarının hükmü gibi olduğunu, onlara cehennemde azap edileceğini savunmaktadır.⁶ Hatta Haricilerden Ezârika'ya göre muhaliflerin çocuklarını ve beraberinde bulunan kadınları öldürmek mubahtır.⁷ Bu ve bunun gibi anlayışlar yüzünden çocukların hem dünyevî ve uhrevî durumlarının araştırılmasına yol açmıştır. Erken dönemlerde Ebû Hanîfe gibi âlimlerin bu konularda görüş beyan etmeleri de konunun ciddiyetini ortaya koymaktadır. Günümüzde çocuk yaşta

² Ebû Dâvûd, "Sünne", 17.

³ Mustafa Akçay, *İslam Düşüncesinde Çocukların Dinî Konumu*, Akademi Yayınları, İstanbul, 2012.

⁴ Mustafa Akçay, a.g.e., 10.

⁵ Ebû Dâvûd, "Sünne", 17.

⁶ Hüseyin Aydın, *Fırat Üniv. İlahiyat Fak. Dergisi*, 14:2, 2009.

⁷ Şehristânî, el-Milel ve'n-Nihal (İslam Mezhepleri) çev. Mustafa Öz, İstanbul, 2005, 125.

ölenlerin oranı çok fazladır. Doğum esnasında, açlıktan, hastalıktan, savaştan ölen çocuk sayısı küçümsenecek gibi değildir.

Yukarıda da belirtildiği gibi gerek mezhepsel ayrılıklar neticesinde dünyevî ve uhrevî uygulamalardaki farklılıklar gerek duygusal bağlılık yönünün bulunması gibi değişik etkenlerin olması konunun canlılığının korunmasında etkili olmuştur. Bir de bunlara rivayetlerdeki farklılıklar, rivayetlerin sıhhatlerinin sağlıklı olmayışları ve âlimlerin de ulaşabildikleri rivayetler ışığında değerlendirme yapmaları eklenince konu daha bir çıkılmaz hale gelmiştir.

Buluğ çağına ermeden vefat eden çocukların ahiret hayatındaki durumlarının kaynaklarda ikili, üçlü, dörtlü ve altılı olmak üzere çeşitli tasnifler yapılmıştır. Konu genellikle Müslümanların ve müşriklerin çocukları olmak üzere iki genel kategoriye ayrılmış ve bu iki ana guruptan her biri kendi içinde alt guruplara ayrılmıştır.⁸ Makalemizin çerçevesini çizecek olan Birgivi, peygamber çocukları, diğer Müslümanların çocukları ve müşrik çocuklarını ayrı ayrı ele alarak değerlendirmiştir.⁹

Müslüman çocukların ahiretteki durumları konumuzu Muhammed el-Birgivi'nin (ö.981/1573) *Risâle fi ahvâli etfâli'l-müslimîn* adlı eseri üzerinden değerlendirmeye çalışacağız demiştik. Bu kitap hakkında kısaca bilgi verelim. Birgivi'nin bu konu hakkında eser telif etmesinin sebebini gözümün nuru dediği oğlu Muhammed Halim'in vefatından dolayı müteessir olması ve kendisi gibi kalbi yaralı olanlara bir deva olma ümidi olarak açıklamaktadır.¹⁰ Birgivi, kitabını altı esas üzerine tertip etmiştir:

- 1) Çocukların ahiretteki makamı hakkında ilim sahiplerinin sözleri
- 2) Çocukların, anne babalarına olan faydaları
- 3) Ruhların berzah alemindeki halleri
- 4) Kabir ziyaretleri ile ilgili hükümler
- 5) Ölümlere dua etmenin tesiri ve sadakanın faydası
- 6) Şiddetli ve sıkıntılı hollere ve musibetlere sabretmenin faydası

Müslüman Çocukların Ehl-i Cennet Olması Peygamber Çocukları

Daha önce de belirttiğimiz gibi Birgivi, peygamber çocukları, diğer Müslümanların çocukları ve müşrik çocuklarını ayrı ayrı ele alarak değerlendirmiştir. Birgivi, Peygamberlerle diğer Müslümanların buluğa ermeden

⁸ Mustafa Akçay, a.g.e., s.87.

⁹ Muhammed el- Birgivi, *Risâle fi ahvâli etfâli'l-müslimîn*, ts., s. 69-71.

¹⁰ el- Birgivi, a.g.e., s. 69.

ölen çocuklarını peygamberlerin Allah katındaki yüce konularından dolayı ayırmayı uygun görmüş olabilir. Birgivî, el- Mâzerî'den küçük yaşta vefat eden Peygamber çocuklarının cennetlik olduğu konusunda icma bulunduğunu nakleder.¹¹

Peygamberlerin küçük yaşta vefat eden çocuklarının cennete girmesi hususunda Hz. Peygamber'in (sav) oğlu İbrahim'in bebekken ölmesiyle varit olan hadisleri delil getirmişlerdir âlimler. Hz. Peygamber (sav) çocuğu İbrahim vefat ettiği zaman: “ İbrahim için cennette muhakkak bir sütanesi vardır”¹² buyurdu. Bu hadis peygamberlerin küçük yaşta vefat eden çocuklarının cennetlik olduğuna delalet ettiği kadar Müslüman çocuklarının da cennetlik olduğuna delalet ettiği ifade edilmiştir.¹³ Ancak bu konuda müstakil bir kitap yazan Mustafa Akçay'ın uyarısı da önem arz etmektedir. O'na göre yukarıdaki hadisin delalet ettiği ve Buhârî'nin de buluşa ermeden vefat eden Müslüman çocukların ehl-i cennet olacağına dair rivayetler başlığı içinde zikretmesi peygamber çocuklarıyla diğer Müslümanların çocuklarını bir tutmanın mümkün olabileceği ancak yine de temkinli olup bu durumun sadece peygamber çocuklarına has bir durum olabileceği de unutulmamalıdır.¹⁴

Müslüman Çocukların Cennet Ehlinden Olması

Müslümanların buluşa ermeden ölen çocukları hakkında Pezdevî, Ehli Sünnet âlimlerinin çoğunluğunun cennetlik olduğu görüşünde birleştiklerini söyler. Müşriklerin çocukları hakkında ise anlaşmazlık olduğundan bahseder. Onların ne cennet ne de cehenneme gireceği, cennetliklerin hizmetçisi olacağı ve imtihan edilerek cennete alınacağı gibi görüşleri zikreder. Kendisi onların da cennetlik olduğu görüşünü kabul ettiğini ifade eder.¹⁵

Birgivî, Müslümanların buluşa ermeden ölen çocuklar hakkında âlimlerin çoğunluğunun kesinlikle cennete gireceğini hatta bazı âlimlere göre bu konuda icmanın bulunduğunu, bir kısım kelim âlimlerine göre ise büyüklerde olduğu gibi bunlarda da kati bir hüküm verilemez dediklerini ifade eder.¹⁶

Genel itibarı ile Ahmed b. Hanbel, Kelâbazî, Pezdevi, Neseî, Kurtubî, İbn Teymiyye, İbn Kayyim el- Cevziyye ve yukarıda da söylediğimiz gibi Birgivî gibi bir çok alim ve mutasavvıflar Müslümanların buluşa ermeden ölen çocukların ehl-i cennet oldukları kanaatinde oldukları gibi Mu'tezile alimlerin önemli bir kısmı da

¹¹ el- Birgivî, a.g.e., s. 69.

¹² Buhârî, “Cenâiz”, 90.

¹³ Kamil Miras, *Tecrid-i sarîh tercemesi ve şerhi*, IV, 433.

¹⁴ Mustafa Akçay, a.g.e., s.92.

¹⁵ Hüseyin Aydın, a.g.m., s.12.

¹⁶ el- Birgivî, a.g.e., s. 69.

aynı kanaattedirler. Pezdev'i'ye göre Müslüman ocukların ahiretteki durumları hakkında rivayet edilen hadislerin çokluğu nedeniyle bunlar mütevatir hkmdedir. Nesefi'ye göre müminlerin çocukları hesaba ekilmeyecek ve onlara azap olmayacaktır.¹⁷

Müslümanların buluğa ermeden ölen çocukları cennet ehliendir görüşünde olanlar, görüşlerini ayet ve hadislerle temellendirmişlerdir. Bu deliller genel hatları itibarı ile birkaç husustan oluşmaktadır. Çocukların masum oluşu ve mükellef olmayışı, hem de anne babalarına tabi oluşları bu hususlardandır. Yani her doğan ocuğun İslam fitratı üzerine doğmuş olmaları bir etken olmakla beraber anne babalarının Müslüman olmaları da bir etkidir. Ayrıca cennetlik anne-babalara çocuklarının cennete konulmasının ayrı bir ltuf olması da başka bir etkidir.

Birgivi, yukarıda saydığımız hususlarla alakalı olarak "İman eden ve zrriyetleri de iman konusunda kendilerinin yoluna uyanlar var ya, biz onların zürriyetlerini kendilerine kattık. Bununla beraber onların amellerinden hiçbir şey eksiltmeyiz. Herkes kazandığı karşılığında rehindir."¹⁸ ayetini delil olarak getirir. O'na göre müfessirlerin "zrriyetleri" tabirinin umumi olup büyük- küçük çocukları içine almış bulunmaktadır izahına istinaden, mümin babaların çocukları, ebeveyninin imanları sebebiyle, büyük yaşta ise hakikaten, küçük yaşta ise hükmen tabidir. Ayrıca imanda babalarına tabi olan zürriyetlerini, cennetteki derecelerinde, kendilerine kattık ki onlara ve babalarına, ikramda fazlalık olsun ve cennetteki sevinçleri tam ve nimetleri mükemmel olsun diye ilahi bir ltuftur.¹⁹

Birgivi, "Kimin buluğa ermemiş  çocuğu ölürse onun için ateşten koruyan bir perde olur ve cennete girer" hadis-i şerifini delil olarak kullanır. İbn Battl'ın bu hadis-i şerifte anne-baba çocukları sebebiyle cennete girecekse çocuğun cennete ilk olarak girmesi daha evla olacağı için bu hadisin mümin çocukların cennete gireceğine delalet edeceğini belirttiğini söyler Birgivi.²⁰

Yine Birgivi, Müslüman ocuklar hakkında hüküm vermekten ekinenlerin eleştirenerek kullandıkları delilin doğru yorumlanması gerektiğini ifade eder. Hüküm vermekten ekinenlerin en önemli delili olan Hz. Aişe'den rivayet edilen hadistir. Ensardan bir müslümanın çocuğunun cenazesine davet edilen Hz. Peygamber'e Hz. Aişe "Y Reslallah, ne mutlu ona cennet kuşlarından bir kuş" deyince Hz. Peygamber de " Y Aişe bundan başkası olmaz mı?"²¹ buyurdu.

¹⁷ Mustafa Akçay, a.g.e., s.93.

¹⁸ et-Tr, 52/21.

¹⁹ el- Birgivi, a.g.e., s. 69-70.

²⁰ el- Birgivi, a.g.e., s. 70.

²¹ Müslim, "Kader", 31.

Yukarıda ki hadis-i şerifi Birgivî, şöyle yorumlamıştır: “hadis-i şerifin evvelindeki hemze, istifham-ı inkarîdir, vav harfi de hâliyedir. Yani, hak olan kesin bir hükme varmamak iken sen söylediğine itikat ediyor musun?” Birgivî’ye göre burada asıl şeyin kati bir delil olmadıkça hüküm verilemeyeceğidir. Ayrıca bu hadis-i şerifin “Biz onların zürriyetlerini kendilerine kattık” ayetinden önce varid olması ihtimalinin olması da söz konusudur.²²

Birgivî’nin çocukların anne babalarına faydaları başlığı altında kullandığı hadis-i şerifleri sırayalım.

Enes ibn Mâlik şöyle demiştir: Peygamber şöyle buyurmuştur: "Henüz ergenlik çağına ulaşmadan üç çocuğu ölen insanlardan hiçbir Müslüman yoktur ki, Allah, bu çocuklara ihsan ettiği geniş rahmeti ile onları cennete girdirmiş olsun."²³

"Herhangi bir kadının üç çocuğu ölmüşse, o çocuklar cehenneme karşı birer siper olurlar" buyurdu. Bir kadın: iki tane (ölmüşse)? dedi. Peygamber: "İki tanesi de (öyledir)" buyurdu.²⁴

İbn Abbas’tan rivayet edilen Hadis-i şerifte Peygamberimiz şöyle buyurmuştur: “ kimin buluğa ermeden vefat eden iki öncüsü olursa, anne ve babasına, kabile öncüsünün yaptığı gibi cennette yer ve ziyafet hazırlar.”²⁵

Başka bir hadis-i şerifte Peygamberimiz şöyle buyurmaktadır: “ Aranızda “rakub”u ne olarak bilmektesiniz. Sahabe de çocuğu olmayandır cevabını vermiştir. Resulullah “rakub” ile bunu kastetmedim. Kendinden önce çocuklarından ahirete bir şefaatchiyi göndermeyen kimsedir”²⁶ buyurmuştur.

Üç çocuğunu toprağa veren ve dua isteyen bir kadına Hz. Peygamber “sen kuvvetli bir siperle ateşten korundun” buyurmuştur.²⁷

Resulullah şöyle buyurmuştur: “Kendinden önce ahirete düşük bir çocuğu bile göndermem arkaya Allah yolunda savaşıp yüz süvari evlat bırakmaktan daha sevimlidir.”²⁸

Enes b. Malik’ten rivayet edilen bir rivayette ise çocuğunun vefat etmesinden dolayı evine kapanan bir sahabeye Hz. Peygamberin başsağına gittiği

²² el- Birgivî, a.g.e., s. 70.

²³ Buhârî, “Cenâiz”, 12.

²⁴ Buhârî, “Cenâiz”, 6.

²⁵ Tirmizi, “Cenâiz”, 64.

²⁶ Müslim, “Birr ve Sıla”, 106.

²⁷ Müslim, “Birr ve Sıla”, 155.

²⁸ Gazzalî, İhyâu ulûmi’ d-dîn, 871.

anlatılmaktadır. Hz. Peygamber o sahabeye şöyle buyurmuştur: “Çocuğına üç kere “cennete gir” dendiğinde, “ya Rabbi anamı ve babamı istiyorum” diyerek isteği kabul oluncaya kadar şefaatten ayrılmayacağı bir günün gelmesi seni sevindirmez mi?”²⁹

Bir gün mescitte otururken Hz. Peygamber “bu gece rüyamda şaşılacak bir rüya gördüm” buyurdu. Sahabeler ne gördünüz dediler. Efendimiz “ümmetimden bir kişinin tartısı hafif geldi. Tam o sırada, kendinden önce vefat etmiş küçük çocuklar geldiler ve tartısını ağırlaştırdılar.”³⁰

Müşrik Çocuklarının Durumu

Müşrik çocukları hakkında da bilgi veren Birgivi onlar hakkında üç görüş olduğunu ifade eder.

a. Alimlerin çoğunluğuna göre müşrik çocukları babalarına tabi olarak cehennemliktir.

b. Kâdi Beydâvi gibi bazı alimler bu konuda tevakkuf etmişlerdir. Zira O’na göre sevap ve azap, amellerin karşılığı değildir. şayet öyle olsaydı müşrik çocuklarının ne cennetlik ne de cehennemlik olması gerekirdi. Onların cennete girmesi lütf-u ilâhidir. Bu lutuftan mahrum bırakılmaları da ezelde takdir olunmuştur. Onlar hakkında hüküm vermekten çekinmek lazımdır.

c. Birgivi’nin de kabul ettiği bir diğer görüş ise onların cennetlik olmasıdır.³¹

Birgivi hak dediği görüşünü Ahmed b. Hanbel’in Semure b. Cündeb’ten gelen hadise dayandırmaktadır. Rüyasında Hz. Peygamber, Hz. İbrahim’i etrafında çocuklar bulunduğu halde görmüştü. Bunu anlatırlarken ashaptan bazıları “Ey Allah’ın Resûlü, müşrik çocukları da var mıydı?” diye sormuş; “ müşriklerin çocukları da vardı”³² buyurmuşlardı. Birgivi’nin yer vermediği aynı minval üzere olan ve Buhari’de geöen řu hadis de müşrik ve kafir çocuklarını kapsayan umum bir ifadedir : “...ağacın dibindeki yaşlı kimse İbrahim Peygamber’dir. Hz. İbrahim’in etrafındaki çocuklar ise, insan çocuklarıdır.”³³

Diğer dayanmış olduğu deliller ise “Her doğan çocuk İslam fitratı üzerine doğar”³⁴ hadis i şerifi ile “Hiçbir günahkâr, başkasının günahını yüklenmez”³⁵ ayetidir.

²⁹ Nesâi, “Cenâiz”, 52.

³⁰ Suyûtî, Câm’i’s-sağır, 2652.

³¹ el- Birgivi, a.g.e., s. 69.

³² Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, V, 9.

³³ Buhari, “Cenâiz”, 93.

³⁴ Buhari, “Cenâiz”, 33.

Birgivî, anne-babanın ister müşrik ister mümin olsun küçük çocuğun günahsız olduklarında ilim adamlarının ittifak ettiklerini söyler. Devamında da şayet çocuğa azap olursa anne- babasından dolayı azap edilmiş olacaktır ki bu yukarıda ki delillere zıttır der. Zira insanlar Âdem'in sırtından çıkarıldıkları zaman Allah'ı dilleri ile ikrar etmişlerdir.³⁶ Kim bu ikrarı bozarsa azabı hak edecektir. Ancak çocuklar bu ikrar üzerinde devamlıdır.³⁷

“Biz, bir peygamber göndermedikçe azap edici değiliz”³⁸ ayetini de delil olarak kullanan Birgivî, kâfir çocuklarına teklif ve bir peygamber gönderilmesi vaki olmadığı için cehennem ehlinde olamazlar demektedir.³⁹

Müşrik çocukların cennet ehlinde olmadıklarını söyleyenlerin delillerini de dikkate alan Birgivî, onların delillerini tartışmıştır eserinde. Müşrik çocukların durumları sorulduğunda Peygamberimiz “Ne işlediklerini Allah bilir”⁴⁰ buyurması onların cehennemde olduğu delalet etmeyeceğini ifade eder. Yine Birgivî, Hz. Hatice'nin cahiliyet devrinde vefat eden iki çocuğunun nerede olduğunu sorusuna Hz. Peygamberin verdiği “Ateştedir”⁴¹ cevabını, Hz. Peygamberin içtiğini söylediği sonra bunun aksi ortaya çıktığını ve bazı hadis şarihlerin de böyle açıkladıklarını söylemektedir.⁴²

SONUÇ

İlk dönemden itibaren merak konusu olmuş olan vefat eden küçük çocukların ahiretteki durumları, birçok açıdan kitaplardaki yerini almıştır. Aslında hem dünyevi tarafının olması hem de uhrevî yanının bulunması aynı zamanda da birçok zulüm, ölüm vs vakıalarının halen daha günümüzde bile cereyan etmesi bu konunun önemini bir kat daha artırmaktadır. Vefat eden çocukların anne babasında bırakacağı etki şüphesiz çok derindir. Hadiste geçen ifadesi ile çocuklar gönül meyvesi, ciğerparesidir insanın. Bu etkiyi azaltacak bir teselliye de muhtaç olan insan bu konuda Asr-ı Saadetten itibaren bir arayışa girmiştir.

Buluğ çağına gelmeden vefat eden çocukların ahiretteki durumları hakkında müspet veya menfi bir hüküm vermekten kaçınan birkaç önemli âlimin haricinde genel itibarı ile cennetlik olduklarında ittifak vardır. Çekimsiz kalan Ebu Hanîfe ve

³⁵ el-En'am, 6/164.

³⁶ el- A'raf, 7/172.

³⁷ el- Birgivî, a.g.e., s. 70.

³⁸ el- İsrâ, 17/15.

³⁹ el- Birgivî, a.g.e., s. 71.

⁴⁰ Buhârî, “Kader”, 4.

⁴¹ Ebû Ya'lâ, Müsned, IV,1686.

⁴² el- Birgivî, a.g.e., s. 71.

Eř'arî gibi alimler ahiretin gaybî bir mesele olmasından dolayı ihtiyaten kesin hüküm vermekten kaçınmışlardır. Ancak ehl-i cennet olacak diyenlerin delilleri daha bir kuvvetlidir.

Birgivî, küçük yaşta vefat eden çocukların cennetlik olduklarını kabul edenler arasındadır. O bu konuda deliller getirmiş ve karşı tarafın delillerini de ele alıp değerlendirme de bulunmuştur. Birgivî, bab başlıklarını belirlerken de buna riayet etmiştir. İlk konu başlığında cennetlik olduklarını belirtmiş ve deliller getirmiştir. İkinci bab başlığına da “çocukların anne babalarına faydaları” koymuş olup bu başlık altında onların cennetlik olduklarına dair ayet, hadis ve hikâyeler anlatarak görüşünü daha da detaylandırmıştır. Hatta görüşünü kendisinin naklettiği bir sözle özetleyebiliriz. “küçük yaşta vefat etmiş bir çocuk, kendisini ebeveynine ahirette öncü, mizanda ağırlaştırıcı, ahiret azığı, ve dileği kabul olunan bir şefaatçidir.”⁴³

Gayr-i müslim çocuklarının ahiretteki konumları konusunda tartışmalar daha fazladır. Bu konuda ihtilafın sebeplerine; sıhhat ve içerik bakımından farklı rivayetlerin olması, konunun akılla bir hüküm verilemez tarafının olması ve kıyas metodunu kullanarak muhtemel bir sonuca ulaşılmasını sayabiliriz.

Bu problem itikadî değil, kelâmî bir problem olduğundan herhangi bir görüşü tercih etmekte mahzur bulunmamaktadır. Bir diğer önemli husus beraati zimminin asıl olması, suçların ferdiliği, sorumluluk için tebliğin ulaşması, âkil ve bâliğ olmakla sorumluluğun başlaması, Allah'ın rahmetinin geniş olması gibi genel ilkeler düşünülerek bir sonuca ulaşmaktır. Bu ilkelere göre İslam âlimlerinin büyük çoğunluğunun görüşü isabetli görünmektedir.

⁴³ el- Birgivî, a.g.e., s. 74.